

Colecția „Călăuze duhovnicești”

⑥

Lumina și faptele credinței

**convorbiri duhovnicești
între Părintele Cleopa Ilie
și Părintele Ioanichie Bălan**

© DOXOLOGIA
ISBN 978-606-666-031-0

LUMINA ȘI FAPTELE CREDINȚEI

**convorbiri duhovnicești
între Părintele Cleopa Ilie
și Părintele Ioanichie Bălan**

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2013

Cuprins

Introducere	7
Convorbirea întâi: Despre creație, căderea omului, rai și iad	11
Convorbirea a doua: Despre credință, nădejde, dragoste și har	33
Convorbirea a treia: Despre rugăciune și Sfânta Liturghie	59
Convorbirea a patra: Despre păcat, Spovedanie, Sfânta Împărtășanie	86
Convorbirea a cincea: Despre căsătorie, datoriile soților și copiilor	122
Convorbirea a șasea: Despre suferință, ispite, vrăjitorie	169
Convorbirea a șaptea: Despre rugăciune, lacrimi, duhovnicie, datoriile preoților	195
Convorbirea a opta: Despre îngeri, moarte, viața viitoare și Judecata de Apoi	230
Convorbirea a noua: Diverse cuvinte de folos, secte, ecumenism	273
Convorbirea a zecea: Alte cuvinte de folos	304
Convorbirea a unsprezecea: Despre energiile necreate	323
Convorbirea a douăsprezecea: Rolul ispitelor în mântuire	334
Convorbirea a treisprezecea: Despre copii și tineretul creștin	342
Convorbirea a paisprezecea: Prozelitismul sectar. Îndemnuri și sfaturi pentru toți	362

INTRODUCERE*

Duhovnicul este sufletul, inima care dă viață unei mănăstiri. Autoritatea lui morală, experiența lui, blândețea și meșteșugul lui de a călăuzi suflete pentru viața veșnică sunt calități de necontestat. Duhovnicul, precum o spune însuși numele, este un om al Duhului, care poartă în sine pe Duhul Sfânt și cu ajutorul Lui se luptă cu duhurile răutății, pentru ocrotirea și mântuirea fiilor săi sufletești. Sub epitrahilul lui se formează noii călugări, se cresc suflete curate pentru Dumnezeu, se dezleagă păcatele, se călăuzesc cei ce iau crucea lui Hristos. În chilia duhovnicului, ca într-o cămară a Duhului, se dau sfaturi de taină, se îndreptează pașii oamenilor pe calea mântuirii, se deschid inimile împovărate, se tămăduiesc răni ascunse, se mângâie sufletele tulburate și se dezleagă marile întrebări ale vieții. La orice oră din zi sau din noapte, duhovnicul stă de veghe, se roagă pentru fiii săi sufletești, își deschide ușa pentru fiecare; împacă, liniștește, dezleagă, binecuvântează, se jertfește și își pune sufletul său garanție pentru fiii săi duhovnicești. De

---

* Cuvânt introductiv la ediția Trinitas, 2006.

iscușița și priceperea lui duhovnicească depinde, în cea mai mare parte, mântuirea celor pe care îi povățuiește.

Arhimandritul Cleopa Ilie este părintele duhovnicesc al Mănăstirii Sihăstria și al multor credincioși, de peste 50 de ani. Părintele Cleopa este un duhovnic al rugăciunii, al cunoașterii și al cuvântului viu care trezește conștiința, care luminează mintea și dă viață. Sfinția Sa pornește de la minte spre inimă. De aceea, mai întâi învață, sfătuiește, explică, hrănește sufletul prin cuvânt și abia la urmă spovedește și ascultă glasul conștiinței și al inimii celor ce vin la el. Din acest motiv și roadele sunt mari și de durată, mai ales la cei învățați și iubitori de cunoaștere.

Părintele Cleopa este considerat, pe drept cuvânt, unul din cei mai iscușiți duhovnici, sfetnici și predicatori ai monahismului românesc contemporan. Viața sa interioară exemplară, de ascet și sihastru consacrat, experiența sa în nevoința monahală, vastele sale cunoștințe scripturistice și patristice de auto-didact, care te uimesc, memoria sa rar întâlnită, blândețea, dragostea sa de oameni, râvna pentru Dumnezeu și cuvântul său hotărât, înțelept și precis, unit cu darul frumoasei vorbiri în grai dulce moldovenesc, fac din Arhimandritul Cleopa Ilie o personalitate în spiritualitatea noastră ortodoxă. Credincioșii, numeroșii săi fii duhovnicești, călugări și mireni, îl socotesc ca fiind o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru mănăstirile și Biserica noastră.

Viața plină de încercări a Prea Cuvioșiei Sale, statornicia sa în nevoiță și cunoaștere, în rugăciune și cuvânt, în trăire vie și misiune evanghelică, pastorală au atras în jurul Sfîmției Sale numeroși călugări și credincioși dornici de cuvânt, de sfătuire, de călăuză spre Hristos și de mîntuire. Așa s-a făcut că, în aproape cinci decenii de activitate duhovnicească, Părintele Cleopa a creat, fără să știe cum, un curent ortodox tradițional de înnoire a vieții monahale și creștinești în mănăstirile și parohiile din centrul și nordul Moldovei. Dacă acest curent s-ar întreține și încuraja, el ar putea progresa și ar da roade bune, atît prin mănăstiri, cât și prin parohii, tot mai mult lovite de conflicte de familie și de secte.

În ciuda vârstei și a ostenelii, fiind plin de iubire pentru Dumnezeu și pentru oameni, după îndelungatele ore de rugăciune, găsește timp, totuși, pentru folosul și mîntuirea celor care vin la el ziua și noaptea. Călugări, preoți și mireni, tineri și bătrâni, văduve și cerșetori, toți așteaptă la ușa chiliei Prea Cuvioșiei Sale. Unii vin pentru cuvânt de folos și sfătuire. Alții, pentru rugăciune și binecuvîntare, iar alții, pentru spovedanie și milostenie; îi primește pe toți cu aceeași bucurie și răbdare.

Dintre numeroasele convorbiri, verbale sau scrise, pe care le-am avut cu Părintele Cleopa în ultimii 20 de ani, am ales 14, deja publicate în cele două volume de **Convorbiri duhovnicești**, pe care le reedităm acum

Convorbiri duhovnicești între Părintele Ilie Cleopa și Preotul Ioanichie Bălan

într-un volum aparte, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului nostru Mitropolit Daniel, cu titlul **Lumina și faptele credinței**.

Nădăjduim că această carte va fi o călăuză duhovnicească pentru toți cei ce iubesc pe Hristos și poartă în ei nădejdea mântuirii.

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Întâmpinarea Domnului, 2 februarie 1994

Convorbirea întâi

DESPRE CREAȚIE, CĂDEREA OMULUI, RAI ȘI IAD

1. *Părinte Cleopa, spuneți-mi câteva cuvinte despre creația lumii văzute și nevăzute, după învățătura Sfinților Părinți.*

Toată creația este școală a sufletelor celor cuvântătoare, spune Sfântul Vasile cel Mare în *Hexaïmeron*. Căci, privind la cele create la Dumnezeu, ne înălțăm cu mintea la cele nevăzute și ne întărim în sfânta credință. Cât suntem în trup, toate le vedem „ca prin oglindă”, adică prin creații, care formează icoana, imaginea celor viitoare de dincolo de mormânt. Creația este oglinda lui Dumnezeu în care se reflectă bunătatea, mila, pronia și iubirea Tatălui ceresc pentru noi, oamenii. Sfinții Părinți numesc pe toate cele văzute „spatele lui Dumnezeu”, care închipuiesc, simbolizează pe cele viitoare. Iar când vom trece la cele veșnice, atunci vom vedea cu ochii cei duhovnicești „fața lui Dumnezeu”, adică vom privi față către față slava Prea Sfintei Treimi, fără să mai avem nevoie de „oglinzile” cele de pe pământ, adică de creații. Aici, pe pământ, nu suntem vrednici să privim pe Dumnezeu în față. Iar dacă auzim pe Sfântul Apostol și

Evangelist Ioan zicând: „Pe Dumnezeu nimeni niciodată nu L-a văzut” (Ioan 1, 18), să înțelegem că nu L-a văzut după ființă, după esență, însă Îl vedem prin creație. Că după ființă nici îngerii din cer nu-L pot vedea și înțelege pe Dumnezeu.

2. Ce spun Sfinții Părinți și mai ales Sfânta Scriptură despre îngeri și despre căderea lui Adam?

La început, îngerii nu știau că Iisus Hristos este numit de Duhul Sfânt „Îngerul sfatului celui mare”, cum Îl numește prorocul Isaia, cu care se sfătuia permanent Tatăl. „Îngerii nu-L știau de Fiu al lui Dumnezeu”, spune Sfântul Vasile cel Mare în *Hexaemeron*. Deci, când a strigat Sfântul Arhanghel Mihail, zicând: „Închinați-vă îngerului sfatului celui mare”, unii din îngeri n-au vrut să I se închine Lui și, de aceea, au căzut în adâncul iadului, cum spune Mântuitorul: „Văzut-am pe satana, căzând ca un fulger din cer” (Luca 10, 18).

Deosebirea dintre căderea îngerilor răi și a omului este că îngerii au căzut cu voia lor, deci din libertate, iar omul a căzut din amăgire și din îndemnul diavolului. Iar „păcatul cu sfătuire”, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, „jumătate este al celui ce îl face și jumătate al celui ce l-a sfătuit”. Dumnezeu a îngăduit omului în rai să facă păcatul cel mai mic, adică să mănânce din pomul cunoștinței binelui și răului. Că dacă mânca din pomul Vieții, cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur, omul nu mai avea pocăință niciodată, se împietrea

la inimă ca diavolul, cădea ca diavolul, nu mai murea niciodată și se chinuia în veci în iad, asemenea satanei.

La căderea lui Adam au contribuit două patimi raționale ale omului, mândria și pofta. Prin căderea sa, omul Adam nu a pierdut total harul lui Dumnezeu, căci a căzut din ispita diavolului. Astfel, harul și arvuna mântuirii au rămas în om, pentru că a greșit din neștiință și pentru că este purtător de trup pământesc. Numai celui ce se leapădă de Dumnezeu i se ia harul Duhului Sfânt, dar și acesta este primit prin pocăință. Iar cel ce greșește din neștiință păstrează harul, însă acoperit de păcate. Iată pentru care pricină femeia lui Adam s-a numit Eva, adică Viața, iar nu moarte, pentru că nu a căzut total, ca diavolul, și apoi pentru că prin a doua Evă, adică Maica Domnului, se va izbăvi neamul omenesc.

După cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, îndoit a fost creat omul, cu trup și suflet; îndoit a fost și pomul cunoștinței binelui și răului; îndoită și urmarea greșelii lui Adam; îndoit este și raiul - raiul pământesc, sau sânul lui Avraam, unde stau sufletele dreptilor până la judecata viitoare, și raiul ceresc, adică Împărăția cerurilor, unde vor intra dreptii până după a doua judecată. Iar mâncarea din pomul cunoștinței binelui și răului înseamnă „*cât de bine era omului dacă nu mânca și cât de rău este că a mâncat*”.

Despre îngeri trebuie să știm că ei s-au zidit numai prin gândirea lui Dumnezeu, dar nu erau neschimbatători, ci i-a lăsat ca ei singuri să câștige prin luptă

Frumusețea zidirilor create de Dumnezeu este așa de minunată, încât și îngerii din cer se uimesc de armonia lor, după cum spune Iov: „când s-au creat stelele, lăudatu-M-au cu glas mare toți îngerii Mei” (Iov 38, 7). Armonia și frumusețea zidirilor au uimit pe sfinți, pe filosofi, pe înțelepți, pe poeți, pe artiști, pe creștini și chiar pe păgâni, înălțându-i cu mintea la Creatorul a toate, Dumnezeu. Prin cugetarea la zidiri mulți au cunoscut pe Dumnezeu, au sporit în rugăciune, au înălțat imne de laudă Ziditorului și au ajuns chiar la rugăciunea cea mai înaltă a minții și a inimii. De aceea, spun Sfinții Părinți, ne este de mare folos să cugetăm la zidirile lui Dumnezeu, pentru a-L cunoaște și iubi mai mult pe Dumnezeu.

4. *Ce ne mai puteți spune despre creație și despre crearea omului?*

Dumnezeu a făcut pe om și întreaga lume din patru materii sau stihii. Două stihii ușoare - aerul și focul - și două stihii grele, care curg în jos - pământul și apa -, după mărturia Sfântului Vasile cel Mare. Aceste patru stihii lucrează unite și neamestecate, dar și amestecate. Iar în vremea de apoi, stihia cea mai de sus, cea mai ușoară, adică focul, va arde pe celelalte trei stihii, dar numai cât va fi ființa omenească, după cuvântul Domnului care zice: „De mânia Atotțitorului se vor aprinde stihiile pământului” (adică aerul, pământul și apa). Dar zice Duhul Sfânt, prin gura lui David,

că nu va distruge stihiiile și întreaga zidire, ci numai le va înnoi: „*Trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului*” (Psalm 103, 31).

Dumnezeu a creat trei ceruri. Cerul întâi este văzduhul; al doilea este eterul - un fel de foc deasupra văzduhului; și al treilea cer este cerul îngerilor. Aici a fost răpit Sfântul Apostol Pavel și „*a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului a le grăi*” (II Corintheni 12, 2-4). Aici este raiul.

Omul a fost creat de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa. El este singura făptură pe care a zidit-o Dumnezeu cu mâinile Sale, iar nu numai prin cuvânt, ca pe toate celelalte. Omul a fost creat cu sfatul celor Trei Persoane ale Prea Sfintei Treimi, că zice la Facere: „*Să facem om după chipul și asemănarea Noastră*” (Facere 1, 26). Trupul omului a fost creat din pământ, iar sufletul lui a fost insuflat de Dumnezeu în chip nevăzut. Omul este compus din două părți: trup și suflet - dihotomism, așa cum ne învață Biserica noastră Ortodoxă; iar nu din trei părți - trup, suflet și duh - trihotomism, cum învățau unii scriitori bisericești vechi. Omul are duh, adică suflet animal, ca toate vietățile, din care izvorăsc puterile firești ca: puterea seminală, cea crescătoare, de hrănire, de conservare, instinctele etc. Dar sufletul animal al omului aparține trupului și nu trebuie să-l confundăm cu sufletul de origine divină, creat de Dumnezeu în om, care se unește cu trupul în clipa zămislirii și se duce la cele veșnice prin moarte. Trupul se va reuni cu sufletul la

judicata viitoare, însă va învia înduhovnicit, iar nu cum a fost pe pământ.

Omul începe de pe pământ să guste și să trăiască cele ale cerului, căci încă de pe pământ materia omului se îndumnezeiește, se luminează la față, se dezbracă de cele pământești și se îmbracă în cele cerești, așa cum au fost sfinții. Căci „*zidirea toată suspină, așteptând înnoirea firii omului*” (Romani 8, 22-23).

Dumnezeu a făcut trei lumi: o lume de jos, unde este numai întuneric, văpaie de foc și tartar, în care se chinuiesc diavolii și sufletele celor păcătoși. Iadul a fost creat în clipa căderii îngerilor răi. A doua lume, numită amestecată, adică pământească, unde este amestecat binele cu răul, bucuria cu întristarea, fapta bună cu păcatul, plăcerea cu durerea, viața cu moartea. Aici, pe pământ, se trudește omul să scape de păcate și de iad și să dobândească mântuirea prin fapte bune și pocăința. Aici plăcerea vieții sau a nunții se răsplătește cu durerea, cu chinurile nașterii și creșterii de copii. Altfel nu este mântuire. Că spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: „*Cine fuge de durerile veacului de acum are parte de durerea cea veșnică*”. A treia lume este raiul și Împărăția cerurilor. Acolo este numai bucurie, cântare, lumină și viață veșnică.

5. *Ce altceva trebuie să mai știm despre om?*

Omul este „regele creației”, pentru că este făcut cu sfatul Prea Sfintei Treimi, după chipul și asemănarea

fericită. Acesta este raiul dumnezeiesc, plantat în Eden cu mâinile lui Dumnezeu, cămară a întregii bucurii și veselii; căci Eden înseamnă desfătare și este situat în partea de răsărit, mai sus decât tot pământul. Are o climă temperată și este luminat de un aer foarte fin și curat, acoperit cu plante veșnic înflorite, plin de miros de bună mireasmă, umplut de lumină, depășind noțiunea oricărei frumuseți și podoabe simțite; un ținut cu adevărat dumnezeiesc și o locuință vrednică de cel făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. În el nu locuia nicio Ființă rațională, ci numai omul, plăsmuirea mâinilor dumnezeiești” (Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica**, cap. 11, *Despre paradis*).

Sfântul Vasile cel Mare, arătând din Sfânta Scriptură că raiul a fost zidit de Dumnezeu la răsărit, zice: „Și a sădit Dumnezeu raiul în Eden, spre răsărit, și a pus acolo pe omul pe care l-a plăsmuit. Să înțelegem, deci, ascultătorilor, sădire vrednică lui Dumnezeu și rai cuviincios iubirii de podoabă al unui Ziditor ca Acesta atât de mare”. Apoi, arătând că nu cu lemne de obște a fost împodobit raiul, zice același Sfânt Părinte: „Dacă cu lemnele cele de obște ar fi fost plin raiul, s-ar fi cuprins cu adevărat întru facerea cea dintâi a sadurilor și nimic nu ar fi fost trebuință de sădirea cea mai aleasă și mai deosebită... dar acum, mult mai deosebite și cu chipul și cu gusturile și cu neamurile, sadurile cele din sine, care mai înainte răsăriseră din pământ, sunt felurile copacilor sădiți de Dumnezeu în rai” (**Hexaïmeron**).

8. Unde este locul raiului și al iadului și care este originea lor?

Cât privește locul raiului, Sfântul Vasile cel Mare nu arată locul geografic unde a fost anume. Ci zice doar atât: „Deci acolo a sădit Dumnezeu raiul, unde nu era sila vânturilor, nu nepotrivire a celor patru stihii și patru vremi ale anului, nu grindină, nu trăsnete care aprind, nu volburi, nici trăsnete care lovesc, nici înghețare de iarnă, nici umezeală de primăvară, nici înfocare de vară, nici uscăciune de toamnă... Acolo floarea nu puțină vreme strălucește... Buna mireasmă este fără de saț, frumoasa vopsea veșnic strălucește... Acolo sunt neamuri de feluri de păsări care, prin floarea aripilor și prin dulcea viersuire a glasului, dulceață prea minunată adaugă celor ce se văd, încât să se ospăteze omul prin toate simțirile: pe unele văzându-le, pe altele auzindu-le, pe altele pipăindu-le, pe altele mirosindu-le și din altele gustând...” (*Hexaimeron, Cuvânt pentru rai*). Despre rai, atât Sfânta Scriptură, cât și dumnezeieștii Părinți ne arată că locul lui este la Răsărit. Raiul se mai numește și „Paradis”, care în limba persană înseamnă grădină plină de saduri și flori. În limba ebraică, raiul se zice „Pardus”. Teofilact al Bulgariei și Sfântul Nicodim Aghioritul spun să nu se confunde raiul cu cerul, pentru că altul este cerul și altul raiul, unde a fost primul om.

Așadar, iată aici puține cuvinte despre rai și locul raiului. Iar despre iad știm din dumnezeiasca Scriptură că este loc de chin (Matei 18, 8; 23, 33; Marcu 9, 43;

Luca 16, 23, 28). Știm că în iad suferă trupul și sufletul celor păcătoși (Matei 5, 30; 18, 9). Știm că în iad este pedeapsă veșnică (Daniil 12, 2; Matei 25, 46). Iadul are foc veșnic (Matei 18, 8), flacără veșnică, are râu de foc (Apocalipsa 20, 10; 19, 20), are foc nestins (Isaia 66, 24; Marcu 9, 43), are foc mistuitor (Isaia 33, 14), are gheena focului (Matei 5, 22; 10, 28; 18, 9), are tartar (2 Petru 2, 4; Apoc. 20, 1); acolo este „viermele, plângerea și scrâșnirea dinților” (Matei 13, 42; 51, 50), cum spune Domnul nostru Iisus Hristos.

Dumnezeiescul Părinte Ioan Gură de Aur, arătând cât folos aduce omului cugetarea la iad, zice: „*Dacă la gheenă totdeauna vom gândi, nu vom cădea degrabă în gheenă*”. Și iarăși: „*Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheenă*” (**Împărțite de grâu**, Cuvânt despre judecata cea viitoare). Iar unde este locul iadului, după Sfânta Scriptură, acesta ni-l arată dumnezeiescul Apostol Pavel în Epistola sa către Efeseni, zicând: „*Iar aceea că S-a suit, ce înseamnă decât că S-a pogorât în părțile cele mai de jos ale pământului*”. Apoi zice: „*cel ce S-a pogorât, Acela este care S-a și suit mai presus decât toate cerurile, ca pe toate să le umple*” (Efeseni 4, 9-10). Deci, iată mărturia Sfintei Scripturi despre locul iadului. Locul lui este în „părțile cele mai de jos ale pământului”, adică adâncul cel nemăsurat al văzduhului. De aceea și dumnezeiescul Părinte Ioan Damaschin, înțelegând acest lucru din Sfânta Scriptură, zice astfel în cântările sale: „*Pogorātu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului și ai sfărâmat încuietorile cele veșnice, care*

țineau pe cei legați, Hristoase, și a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt” (*Slujba învierii*, pesna a 6-a).

În cartea *Ușa pocăinței*, tipărită în limba română la Brașov, în anul 1812, scrie: „Drumul cerului se face prin pogorâre, după cum și drumul iadului se face prin suire; și măcar că cerul este deasupra creștetului nostru, iar iadul este sub picioarele noastre, cu toate acestea, ca să ajungi în cer este trebuință să te smerești și să te pogori, pentru că este scris în Sfânta Scriptură: «Tot cel ce se va înălța pe sine, se va smeri, iar cel ce se smerește pe sine se va înălța»” (Luca 14, 11).

Cât privește originea raiului, el a fost creat de Dumnezeu odată cu crearea primului om, căruia i-a fost încredințat să-l lucreze și să-l stăpânească. Iadul a fost creat de Dumnezeu pentru îngerii căzuți care s-au prefăcut în diavoli, înainte de crearea omului, adică în clipa când Lucifer a cugetat „să fie asemenea” cu Dumnezeu. Altceva este raiul și altceva este împărăția Cerurilor. Raiul a fost destinat omului înainte de cădere, în care stau și sufletele dreptilor până la Judecata de apoi, fiind numit și „sânul lui Avraam”; iar împărăția Cerurilor este locul unde se află scaunul și slava Prea Sfintei Treimi și unde vor intra sufletele dreptilor după Judecata de Apoi, fiind numită și „fericirea veșnică” (Matei 25, 46).

9. Care este numărul îngerilor căzuți din cer, după Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți, în ce loc stau diavolii până la judecata viitoare și de ce au voie să ispitească și să piardă pe oameni?

Dumnezeiasca Scriptură nu ne arată exact numărul îngerilor căzuți din cer, ci numai ne spune că cei ce au căzut din cer împreună cu Lucifer „au fost a treia parte din stelele cerului”, adică din îngeri (Apocalipsa 12, 4, 9). Iar locuința îngerilor căzuți este în văzduh, adică locul dintre cer și pământ (Efeseni 6, 12). În alt loc spune că îngerii răi sunt aruncați în întuneric, adică departe de fața lui Dumnezeu, până la judecata viitoare (Isaia 14, 12, 15; II Petru 2, 4; Iuda 1, 6; Luca 8, 31).

Creștinii, toți oamenii drepecți ai lui Dumnezeu, sunt ispitiți și supărați de diavoli, cu îngăduința și voia lui Dumnezeu, pentru a nu se mândri, pentru a li se încerca credința și pentru a-și pune toată nădejdea lor numai în Dumnezeu (II Corinteni 12, 7; I Petru 1, 6-7). De asemenea, creștinii sunt ispitiți de diavol, pentru încercarea dragostei lor față de Dumnezeu (Deuteronom 13, 3); pentru încercarea supunerii oamenilor față de Dumnezeu (Deuteronom 8, 2); pentru a se alege cei buni de cei răi și a se învrednici de mai multă plată. Ispitele diavolului, însă, nu întrec niciodată puterile noastre, „căci Dumnezeu nu îngăduie să fim ispitiți mai presus de puterile noastre” (I Corinteni 10, 13; II Petru 2, 9; Apocalipsa 3, 10).

10. *Din ce cauză a căzut omul din rai?*

Din mândrie, din neascultare sau din amăgirea diavolului?

A căzut din toate aceste pricini. Și din mândrie, căci a voit să fie asemenea Ziditorului său, și din lăcomie, pentru că a mâncat din pomul oprit; și din neascultare, și din zavistia și amăgirea diavolului (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia*, vol. III. p. 153; Facere 3, 1-7; II Corinteni 11, 3; I Corinteni 7, 5; Matei 4, 1; I Tesaloniceni 3, 5).

11. *Ce s-ar fi întâmplat cu Adam dacă nu mânca din pomul cunoștinței binelui și răului, ci mânca din pomul vieții?*

Dacă Adam ar fi mâncat din pomul vieții, atunci și pedeapsa lui ar fi fost fără de sfârșit, adică nu ar mai fi murit, ca prin moarte să i se ierte păcatul, ci ar fi fost aruncat în adâncul iadului, împreună cu diavolul, fără nicio speranță de iertare și răscumpărare (*Dogmatica* Sfântului Ioan Damaschin, cap. 11).

12. *Cum s-ar fi înmulțit neamul omenesc și ce soartă ar fi avut dacă nu greșea Adam în rai?*

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că „scopul de mai înainte al lui Dumnezeu a fost să nu ne naștem prin legătura nunții, din stricăciune”. Dar călcarea poruncii a făcut ca oamenii să se înmulțească prin nuntă, întrucât Adam a nesocotit legea dată de Dumnezeu. Deci, toți cei ce se nasc din Adam „se zămislesc

Convorbirea a doua

DESPRE CREDINȚĂ, NĂDEJDE, DRAGOSTE ȘI HAR

17. *Credința în Dumnezeu este înăscută în om sau este dar al lui Dumnezeu?*

Credința este un dar al lui Dumnezeu (Romani 12, 3; Efeseni 2, 8; Filipeni 1, 29; II Petru 1, 1). Credința este un lucru al lui Dumnezeu (Fapte 11, 21; I Corinteni 2, 5; Efeseni 1, 19; Coloseni 2, 12; II Tesaloniceni 1, 11; I Timotei 1, 14). Credința este un dar al Sfântului Duh (I Corinteni 12, 9; Galateni 5, 22). Credința în Dumnezeu aparține și voinței omului (Matei 8, 13; 9, 22; Marcu 5, 34; 10, 52; Luca 7, 50; 17, 19; 18, 42). Credința crește și se dezvoltă prin voia omului, „*prin colaborarea și conlucrarea noastră cu Dumnezeu*” (***Teologia Morală***, vol. III, București, 1981, p. 95).

18. *Necredința în Dumnezeu este cauzată de lipsa harului Sfântului Duh sau de lipsa sentimentului religios din inima omului? Adică necredința declarată este un act liber al voinței omului sau este cauzată de incapacitatea sa de a crede și de lipsa de educație religioasă?*

Necredința îi vine omului mai mult din voia lui liberă de a se lega pe sine de lucrurile cele deșarte și

trecătoare ale veacului de acum (Sfântul Efrem Sirul, **Cuvânt pentru ca să fie omul desăvârșit**, tomul III, p. 243, Mănăstirea Neamț, 1823). Iarăși, necredința îi vine omului din inimă necuvioasă (Evrei 3, 12); din inimă împietrită (Marcu 16, 14); din cauza abaterii de la adevărul revelat (Ioan 8, 44-46); din orbirea trimisă de la Dumnezeu (Ioan 12, 39-49); din orbirea trimisă asupra lui de la diavolul (II Corinteni 4, 4), care fură cuvântul (Luca 8,12); precum și din căutarea slavei omenești (Ioan 5, 14). Necredința este un act liber al omului, prin care el nu voiește să creadă în Dumnezeu (Luca 16, 23; Ioan 19, 9-10); în făgăduințele Lui și în minunile Lui (Ioan 12, 37; Psalm 77, 36; Numeri 14, 11).

19. Care sunt mijloacele duhovnicești cele mai bune pentru a convinge și păstra credința în Dumnezeu: catehizarea, citirea Sfintei Scripturi, rugăciunea, minunile, milostenia, predica sau exemplul personal?

Primul mijloc de a convinge pe cineva să creadă în Dumnezeu este predica, deoarece credința vine prin auz, iar auzul vine prin vestirea cuvântului lui Dumnezeu (Romani 10, 17). Căci, cum vor crede de nu vor auzi? (Ioan 1, 7; 17, 20; Fapte 8, 12, 14, 17; Romani 1, 5; 10, 8; 16, 26; Efeseni 1, 13; II Tesaloniceni 1, 10). Al doilea mijloc este citirea Sfintelor Scripturi, după mărturia care zice: „*Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, și, crezând, să aveți viață întru numele Lui*” (Ioan 20, 31; II Timotei 3, 15;

I Ioan 4, 13). Al treilea mijloc de a convinge la credința în Hristos sunt minunile lui Dumnezeu (Ioan 6, 30; 7, 31; 11, 23-25; 20, 30-31).

Al patrulea mijloc de a convinge pe cineva la dreapta credință în Dumnezeu este privirea zidirilor lui Dumnezeu cu înțelegere, după cea scrisă: *„Cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din fapte, adică veșnica Lui putere și dumnezeire, așa ca să fie ei fără cuvânt de apărare”* (Romani 1, 20). De aceea și Sfântul Dionisie Areopagitul numește adevărata teologie privirea duhovniceștilor cuvinte, celor din zidire, prin care din acestea de jos ne suim către cele de sus, adică din cele pricinuite, ne suim către Pricinuitorul. Și așa, prin zidire, ca printr-o oglindă, privim pe Ziditorul și Îl laudăm pe El și Îl numim că este Dumnezeu, după purtătorul de Dumnezeu Maxim Mărturisitorul. Și toate se zic și sunt cu dumnezeiasca voință, ca Cel ce este Pricinuitor a toate, după teologia adevărată, pozitivă, și nimic din toate nu este mai presus de Ființă, după teologia tăgăduitoare - negativă.

Zice, încă, cu împreună-glăsuire, și dumnezeiescul Dionisie că: *„Dumnezeu și din toate cele ce sunt se laudă, după asemănarea tuturor, ale cărora este pricinuitor. Și este, iarăși, prea dumnezeiască cunoștință a lui Dumnezeu, ceea ce prin necunoștință se cunoaște, după unirea cea mai presus de minte”*. Și iarăși: *„Dumnezeu întru toate este și întru nimenea, nimic. Și, dintru toate, tuturor se cunoaște,*

iar din nimic, nimănuu” (vezi pe larg despre aceste lucruri la Sfântul Nicodim Aghioritul, în *Paza celor cinci simțiri*, Mănăstirea Neamț, 1826, Cap. IV, pp. 345-376). Și Marele Vasile zice că: „Toată zidirea lui Dumnezeu este școala sufletelor celor cuvântătoare și loc de învățatură a cunoștinței lui Dumnezeu, prin cele văzute și simțite dând povățuire minții către privirea celor nevăzute” (*Hexameron*, Voroava I, fila III, București, 1826).

Al cincilea mijloc de a convinge pe cineva la credința în Dumnezeu este predica prin pilda vieții, prin exemplul personal, adică prin trăirea după voia lui Dumnezeu și dovedirea prin lucru a celor ce învață cineva. De aceea, a zis unul din Sfinții Părinți: „Taci tu și lasă să vorbească lucrurile tale”. Și iarăși: „Muștră prin puterea faptelor celor bune ale tale, pe cei ce împreună îți dogmatiseșc ție, iar nu prin plăcerea grăirii cu cuvintele tale” (*Filocalia*, vol. X, Cuvântul 23). De aceea și marele Apostol Pavel îndeamnă pe ucenicul său, Timotei, ca „întru toate să se facă pildă credincioșilor, cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința și cu curăția” (I Timotei 4, 12). La fel și pe efeseni îi învață să se poarte „ca fii ai luminii” (Efeseni 5, 8-10). Iar colosenilor le scrie așa: „Umblați cu înțelepciune față de cei ce sunt afară (din Biserică) și răscumpărați vremea. Vorbirea voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia”. (Coloseni 4, 5-6).

20. Cum se cuvine a se purta creștinii față de necreștini și de necredincioși? Au voie să locuiască la un loc sau să se căsătorească între ei?

Față de necreștini trebuie să ne purtăm cu dragoste și cu blândețe, căci prin aceste două mari virtuți pe mulți îi aducem către Hristos, după mărturia Sfântului Efrem Sirul, care zice: „*Chipul de a aduce pe toți la Hristos este numai al dragostei și al blândeței*” (*Cuvânt pentru dragoste*, Tomul III, pp. 31-37). Și Sfântul Macarie cel Mare, numai cu câteva cuvinte vorbite cu dragoste și blândețe, a întors la credința în Hristos pe un slujitor idolesc, pe care apoi și călugăr, și ucenic al său l-a făcut (*Pateric, Cuvântul 37*, p. 146).

Cât privește pe eretici, avem mărturia dumnezeiescului Apostol Pavel, care ne spune: „*De omul eretic, după prima sfătuire și a doua sfătuire, depărtează-te*” (Tit 3, 10). Ereticii sunt vrăjmași ai adevărului și ai lui Dumnezeu (Psalm 36, 20). Ereticii sunt fii ai celui viclean (Matei 13, 38), cărora nu ne putem încrede (Ioan 2, 24). Ereticii, fiind vrăjmași ai lui Dumnezeu (Psalm 36, 20 și 91, 9), nu avem voie să-i iubim, ca pe creștini, că ei sunt „fii ai diavolului”, „pui de viperă” (Matei 3, 7; 12, 34; 23, 33; Luca 3, 7). Cu ereticii nici nu avem voie să ne rugăm (canonul 10 și 64 Apostolic). Păcatul lor este împotriva Duhului Sfânt și „*nu are iertare nici în veacul de acum, nici în cel viitor*” (Matei 12, 31-32; Marcu 3, 29; Luca 12, 10). Pe eretici nici în casă nu avem voie să-i primim, nici „bună ziua” să le

zicem (II Ioan 1, 10-11; Sfântul Efrem Sirul, Tomul III, p. 156).

Cât privește căsătoria unui creștin ortodox cu femeia eretică sau invers, nu se poate, deoarece nu se poate împreuna lupul cu oaia, spre nașterea de fii (*Pravila Bisericească*, Nicodim Sachelarie, p. 91, manuscris). Iar dacă doi soți înainte de a se face creștini s-au căsătorit legal, apoi, dacă unul din ei s-ar converti la adevărata credință ortodoxă, iar celălalt va rămâne în necredință, dar ar voi să trăiască mai departe cu soțul drept-credincios, unul ca acela, după zisa Apostolului, să nu se despartă, fiindcă bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios (I Corinteni 7, 12-14; VI Ecumenic, Canonul 72).

21. *Cum se cuvine a se purta creștinii ortodocși față de creștinii de altă confesiune?*

Cu cei de altă religie, dacă nu ne provoacă la discuții despre credința noastră cea dreaptă, trebuie să ne purtăm cu dragoste și milă și să-i ajutăm la nevoile lor, după pilda dată nouă de Mântuitorul nostru Iisus Hristos cu samarineanul cel milostiv (Luca 10, 37; Matei 7, 12). Iar dacă voiesc a ne ataca credința noastră cea sfântă sau Sfânta Tradiție a Bisericii Ortodoxe, atunci „trebuie să o apărăm cu toată puterea, până la moarte” (*Războiul nevăzut*, cap. XIX, de Sfântul Nicodim Aghioritul), fiindcă se cade pe aproapele a-l

iubi cu hotar, ca pe noi înșine, iar pe Dumnezeu fără de margine. Nu cumva socotind noi că iubim pe aproapele, să ne lăsam călcați de cei străini de dreapta credință în Hristos, care voiesc a ne depărta pe noi de la Ortodoxie și a ne impune credința lor cea strâmbă și ereticească.

Se cade, așadar, oricărui preot ortodox și oricărui creștin al Bisericii noastre dreptmăritoare să fie un bun ostaș al lui Hristos cu toată evlavia și cu mânie bărbătească și tare să apere, prin cuvânt și prin scris, adevărul dreptei noastre credințe. Nu se cade a fi blând acolo unde nu trebuie a te purta cu blândețe. Că auzi ce zice proorocul: „*Acolo cel blând să fie războinic*” (Ioil 3, 10). Același lucru ne învață și Sfântul Pimen cel Mare, zicând: „*Se cade nouă a răbda toate, măcar de ne-ar scoate cineva și ochii sau ne-ar tăia mâna noastră cea dreaptă, iar dacă cineva voiește a ne depărta și a ne despărți pe noi de Dumnezeu, atunci să ne mâniem*” (**Pateric, Cuvântul 118**, p. 190). Și, iarăși, zice: „*întâia oară fugi, a doua oară fugi, a treia oară fă-te sabie cu cel ce vrea să te despartă pe tine de dreapta credință*”.

22. *Care este poziția evanghelică a Bisericii Ortodoxe față de oameni în general?*

Biserica noastră Ortodoxă, având în vedere învățătura marelui Apostol Pavel, care zice: „*Vă îndemn, înaintea de toate, să faceți cereri, rugăciuni, mijlociri și mulțumiri pentru toți oamenii*” (I Timotei 2, 1-2), face

rugăciuni pentru cei mai sus pomeniți, pentru conducători, pentru necreștini, pentru necredincioși și cei de alte religii, dar numai în chip sobornicesc, nepomenindu-i pe nume, deoarece unii ca aceștia nu au împărtășire cu noi.

De exemplu, când auzim la Sfânta Liturghie pe preot zicând: *„Să le descopere lor Evanghelia dreptății, să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului, să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa Sobornicească și Apostolească Biserică...”*; sau când zicem: *„Pentru pacea a toată lumea...”* și celelalte, atunci Biserica noastră dreptmăritoare se roagă în chip sobornicesc, cum am zis, pentru toți oamenii, dar nu nominal, ci numai în general. A ne ruga împreună cu ei ne opresc dumnezeieștile canoane (Apostolic 9, 10, 45, 64; Laodiceea 6, 7, 33; vezi și la Sfântul Simion Tesaloniceanul, întreb. 47, p. 490).

Biserica Ortodoxă, față de toate confesiunile creștine, față de popoarele păgâne, precum și față de necredincioși, păstrează învățătura Mântuitorului de a socoti pe toți oamenii aproapele nostru (Matei 22, 39) și a urma cele zise: *„Ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea”* (Matei 7, 12). Cât privește credința lor, nu putem avea împărtășire cu ei nici în rugăciune, nici în celelalte Taine ale Bisericii lui Hristos, până nu vin la dreapta credință (Canoanele 10-11 Apostolic). Iar cât privește păcatele lor, nu avem voie a-i urî pe ei, ci pe diavolul prin care au căzut, după cum zice Sfântul Isaac Sirul: *„Lubește pe cei păcătoși,*